

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 12.10.2006
KOM(2006) 571 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Europos demografijos ateitis: iššūkį paversti galimybe

TURINYS

1.	Europos gyventojų senėjimas: tendencijos ir perspektyvos.....	3
2.	Gyventojų senėjimo poveikis.....	5
2.1.	Poveikis darbo rinkai, našumui ir ekonomikos augimui.....	5
2.2.	Poveikis socialinei apsaugai ir valstybės finansams	6
3.	Konstruktivus atsakas demografiniam iššūkiui.....	7
3.1.	Demografinį atsinaujinimą skatinanti Europa.....	7
3.2.	Darbą vertinanti Europa: daugiau darbo vietų ir ilgesnis bei kokybiškas aktyvus gyvenimas	8
3.3.	Našesnė ir konkurencingesnė Europa	10
3.4.	Migrantus priimti ir integruoti pasirengusi Europa.....	11
3.5.	Tvarūs valstybės finansai Europoje: tinkamos socialinės apsaugos ir kartų lygybės garantas	12
4.	Išvada: iššūkį paversti galimybe	12
5.	APPENDIX: Main European Demographic Trends and Data.....	14
	Projections – EU25.....	14
	Projections by country.....	15
	Employment rate of older workers.....	16
	Fertility and female employment rates.....	17
	Net migration rate vs. natural population growth	18

1. EUROPOS GYVENTOJŲ SENĖJIMAS: TENDENCIJOS IR PERSPEKTYVOS

Gyventojų senėjimas, t. y. vyresnio amžiaus žmonių dalies didėjimas, visų pirma yra didžiulės ekonominės, socialinės ir medicinos pažangos rezultatas, suteikiantis europiečiams galimybę kaip niekada anksčiau ilgai, patogiai ir saugiai gyventi. Tačiau kaip valstybių ir vyriausybių vadovai pabrėžė neoficialiame 2005 m. spalio mėn. Hampton Court vykusiame aukščiausiojo lygio susitikime, tai taip pat vienas svarbiausių iššūkių, kurių Europos Sąjunga turės atremti per ateinančius metus.

Šis komunikatas yra atsakas į šiame aukščiausiojo lygio susitikime išreikštą ir plačiai piliečių patiriamą susirūpinimą. Jis yra Komisijos komunikato Europos Tarybai „Europos vertybės globalizuotame pasaulyje“ ir Komisijos žaliosios knygos „Demografiniai pokyčiai skatina naują kartų vienybę“¹ tęsinys. Jame nagrinėjama, kaip europiečiai gali atremti demografinį iššūkį remdamiesi Lisabonos strategija, atnaujinta siekiant ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, ir tvaraus vystimosi strategija. Jame patikslinama, kaip Europos Sąjunga gali remti valstybes nares ilgalaikės strategijos, kurios įgyvendinimas iš esmės priklauso nuo jų valios ir sugebėjimų, atžvilgiu. Šiuo tikslu jame apibrėžiami pagrindiniai veiksniai, vertinamas sudėtingas poveikis ir nustatomos pagrindinės veiklos nacionaliniu, regioniniu bei vietos ir Europos lygmeniu kryptys. Jame daroma išvada, kad gyventojų senėjimas yra iššūkis, kurių mes galime įveikti, jei sukursime palankias pritaikytos paramos sąlygas norintiems turėti vaikų, ir kaip įmanoma geriau pasinaudosime galimybėmis, kurias teikia ilgesnis, produktyvesnis ir sveikesnis gyvenimas.

ES gyventojų senėjimas yra keturių sąveikaujančių demografinių tendencijų rezultatas. Tačiau jų apimtis ir ritmas gali būti labai įvairus atskirose šalyse ir regionuose, todėl neįmanoma pateikti vieningo atsakymo. Trumpai:

- 25 ES valstybėse narėse vienai moteriai tenka vidutiniškai 1,5 vaiko (dabartinis gimstamumo rodiklis), t. y. daug mažiau nei 2,1 vaiko siekiantis kaitos rodiklis, reikalingas gyventojų skaičiui stabilizuoti, neskaitant imigracijos. Prognozuojama, kad 2030 m. 25 ES valstybėse narėse šis rodiklis ribotai padidės iki 1,6².
- Gimstamumo mažėjimas per pastaruosius dešimtmečius pakeitė demografinį sprogimą pokariu, todėl šiandien labai padaugėjo 45–65 m. amžiaus gyventojų skaičius. Pokario laikotarpiu gimę žmonės palaipsniui pasiekia pensinį amžių, todėl smarkiai daugėja vyresnio amžiaus žmonių, kuriuos finansiškai turi išlaikyti sumažėjusi darbingo amžiaus gyventojų dalis. Šis reiškinys išnyks, bet ne anksčiau kaip po kelių dešimtmečių.
- Nuo 1960 m. 8 metais pailgėjusi vidutinė gyvenimo trukmė 2050 m. gali pailgėti dar 5 metais, o gal ir daugiau. Didžiausia planuojamo gyvenimo trukmės ilgėjimo dalis pasireikš tarp vyriausio amžiaus žmonių. Taigi, europiečiai, sulaukiantys 65 metų, 2050 m. gali tikėtis gyventi vidutiniškai ketveriais penkeriais metais ilgiau, nei šiandien 65 metų sulaukiantys asmenys. Viskas baigsis tuo, kad labai smarkiai

¹ Atitinkamai 2005 m. lapkričio 3 d. COM(2005) 525 ir 2005 m. kovo 16 d. COM(2005) 94.

² Kai kurie demografiniai iššūkiai hipotezė, kad labai žemas vaisingumo rodiklis gali tapti negrįžtamas. Plg. „The low fertility trap hypothesis: forces that may lead to further postponement and fewer births in Europe“ by Lutz, Skirbekk and Testa, Vienna Institute of Demography research paper no 4 2005.

išaugs 80 ar 90 metų sulaukiančių asmenų skaičius, o dauguma šių asmenų keletą dešimtmečių gyvens pensijoje ir pasieks amžių, kai padažnėja negalios ir silpnumo atvejų, nors blogos sveikatos asmenų šioje amžiaus grupėje gali sumažėti.

- Europa jau priima didelius migracijos iš trečiųjų šalių srautus. 2004 m. ES užregistravo 1,8 mln. imigrantų, t. y. daugiau nei JAV palyginus su bendru gyventojų skaičiumi. Artimiausiais dešimtmečiais ES beveik tikrai liks reikšminga migrantų judėjimo kryptimi. Remiantis nuosaikiąją Eurostato prognoze, iki 2050 m. į Europos Sąjungą emigruos apie 40 mln. asmenų. Yra tikimybė, kad migrantai atjaunins visuomenę, kadangi dauguma jų yra darbingo amžiaus. Ilgesnio laikotarpio pasekmės vis tik lieka neaiškios, nes jos priklauso nuo daugiau ar mažiau ribojančio šeimų persigrupavimo politikos krypties pobūdžio ir migrantų gimstamumo tendencijų. Nepaisant dabartinių srautų lygio, imigracija gali tik iš dalies kompensuoti žemo vaisingumo ir vidutinės gyvenimo trukmės ilgejimo poveikį Europos gyventojų pasiskirstymui pagal amžių.

Dėl šių priežasčių bendras 25 ES valstybių narių gyventojų skaičius šiek tiek mažės, tačiau gyventojai bus daug vyresni. Žvelgiant iš ekonominės pusės, pagrindinis pokytis yra susijęs su darbingo amžiaus gyventojais (nuo 15 iki 64 metų), kurių skaičius iki 2050 m. sumažės 48 mln. Iki 2050 m. priklausomumo procentas (65 metų ir daugiau sulaukusių asmenų skaičius palyginus su 15–64 m. amžiaus asmenimis) turėtų padidėti dvigubai ir pasiekti 51 %, o tai reiškia, kad ES kiekvieną 65 metų ir daugiau amžiaus sulaukusį gyventoją turės išlaikyti nebe keturi, o tik du darbingo amžiaus asmenys.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į regioninę ir socialinę gyventojų senėjimo reikšmę. Regionuose, kuriuose gyventojų skaičius mažėja ir kur daugumą gyventojų sudaro vyresnio amžiaus žmonės, turėtų atsirasti sunkumų dėl pagrindinių viešųjų prekių ir paslaugų, pvz., sveikatos, būsto, miesto planavimo, transporto ir turizmo paslaugų, pasiūlos taip, kad aplinkos pusiausvyra taip pat atspindės senėjimo poveikį. Demografinius pokyčius taip pat lydi esminiai socialiniai pokyčiai, darantys įtakos šeimų sudėčiai ir visų pirma pasireiškiantys didėjančiu vienišų vyresnio amžiaus asmenų skaičiumi. Ilgaamžių ir priklausomų asmenų skaičiaus didėjimas taip pat kelia naujas ekonominio, socialinio ir netgi etinio pobūdžio problemas.

ES gyventojų senėjimas turi būti vertinamas atsižvelgiant bendrą pasaulio gyventojų skaičiaus didėjimą. Pasaulio gyventojų skaičius išaugo nuo 2 mlrd. 1950 m. iki 6,5 mlrd. šiandien, o JTO pagrindinėje prognozėje numatoma, kad šis skaičius ir toliau didės, tačiau kiek lėčiau ir 2050 m. pasieks 9,1 mlrd. Apie 95 % bendro gyventojų skaičiaus augimo sudarys besivystančios šalys, o 50 mažiausiai išsivysčiusių šalių gyventojų skaičius padvigubės. Greičiausiai gyventojų skaičius didės Afrikoje. Todėl 25 ES valstybių narių dalis pasaulio gyventojų skaičiuje sumažės.

Tačiau sensta ne tik Europa. 2050 m. kylančios ekonomikos šalyse, pvz., Kinijoje ir Indijoje, žymiai išaugės priklausomumo rodikliai. Jei besivystančios šalys išnaudos demografinius dividendus ir įtrauks jaunus darbuotojus į darbo rinką, tai pasaulinė gamyba padidės ir atsiras galimybė pensijai taupantiems europiečiams pelningai investuoti. Priešingu atveju, jei išliks didelis gimstamumo rodiklis, o vystimasis bus lėtas, tai šios šalys gali tapti nestabiliomis ir dėl to gali padidėti emigracijos spaudimas.

Pasaulinės migracijos srautas turi ir turės atgarsį išvykimo ir paskirties šalims. ES atžvilgiu, imigrantų poveikis senėjimui priklauso nuo imigrantų integracijos į oficialiąją ekonomiką, tačiau nereikia užmiršti, kad daugelyje valstybių narių imigrantų užimtumo rodiklis dar išlieka žemesnis už ne imigrantų užimtumo rodiklį. Imigracija gali padėti laikinai sumažinti senėjimo finansinį poveikį, jei teisėtai dirbantys imigrantai moka įmokas į viešuosius pensijų fondus. Tačiau dirbantys imigrantai laikui bėgant patys įgis teisę į pensiją. Ilgesniu laikotarpiu jų įnašas į tvarią viešųjų finansų pusiausvyrą priklausys nuo to, ar bus sukurtos gerai veikiančios pensijų sistemos. Kilmės šalims emigracija į ES gali būti naudinga, nes, visų pirma, sumažės spaudimas darbo rinkoje, bus pervedamos lėšos, į savo šali grįžtantys migrantai parsiveš patirties ir kapitalo. Tačiau didelės dalies išsilavinusio jaunimo emigracija kai kuriose šalyse ir atskiruose sektoriuose gali sukelti „protų nutekėjimą“, o tai daro neigiamą įtaką jų šalių ekonomikai ir socialinio vystymosi perspektyvoms. Esant tokiai situacijai, neturėtų būti ignoruojamos galimybės, kurias teikia laikina migracija ir savanoriškas grįžimas į kilmės šalis.

2. GYVENTOJŲ SENĖJIMO POVEIKIS

2.1. Poveikis darbo rinkai, našumui ir ekonomikos augimui

Per kitą dešimtmetį pradės mažėti darbingo amžiaus gyventojų skaičius, nes daug demografinio sprogimo laikotarpiu gimusių žmonių išeis į pensiją. Tačiau teikiant paramą pritaikytomis užimtumo programomis šis reiškinys per kitą dešimtmetį gali būti laikinai kompensuotas dėl didėjančių užimtumo rodiklių. Iš naujausių prognozių³ galima spręsti, kad nors nuo 2010 m. darbingo amžiaus gyventojų ims mažėti, bendras darbą turinčių asmenų skaičius 25 ES valstybėse narėse toliau didės iki maždaug 2017 m. Daugiau nei du trečdaliai šio didėjimo lems didesnis moterų užimtumas, vyresnio amžiaus moteris palaipsniui pakeis jaunos labiau išsilavinusios ir į daugiau aktyvų gyvenimą įsitraukusios moterys. Likusią augimo dalį lems numatomas didelis vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumo augimas (nuo 55 iki 64 metų amžiaus). Laukiama teigiama užimtumo raida turi polinkį kurti „galimybių langą“, suteksiantį galimybę įgyvendinti reformas anksčiau nei visiškai pasireikš senėjimo poveikis. Tačiau aukštesni užimtumo rodikliai gali suteikti tik laikiną atokvėpį, nes kuo toliau, tuo labiau demografiniai pokyčiai ims slėgti visu savo svoriu. Net jei būtų pasiektas Lisabonos strategijoje nurodytas 70 % bendro užimtumo procentas, bendras darbą turinčių asmenų skaičius nuo dešimtmečio pabaigos iki 2050 m. turėtų sumažėti 30 mln. asmenų

Spėjama, kad senėjant visuomenei ekonomikos augimo rodikliai gali mažėti dėl, visų pirma, sumažėjusio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus. Iš prognozių galima spręsti, kad jei dabartinės tendencijos ir politikos kryptys liks nepakitusios, 25 ES valstybių narių vidutinis metinis BVP augimo rodiklis automatiškai nukris nuo 2,4 % 2004–2010 m. iki vos 1,2 % 2030–2050 m. Bėgant laikui Europa turės vis labiau remtis našumo didėjimu, kuris taps pagrindiniu ekonomikos augimo šaltiniu. Vyresnio amžiaus darbuotojai sudarys didėjančią bendrą darbo jėgos ir ekonomikos produkcijos išteklių dalį. Tačiau daugelyje šalių vyresnio amžiaus darbuotojai dar palyginti retai įdarbinami dėl pernelyg pernelyg didelio siekio išeiti į pensiją, dėl socialinių ir mokesčių sistemų teikiamų nepakankamų finansinių paskatų dirbti ir

³ Ekonominės politikos komitetas ir Europos Komisija (2006 m.), „Senėjimo poveikis valstybės finansams: prognozės ES 25 valstybėms narėms dėl pensijų, sveikatos priežiūros, ilgalaikės priežiūros, švietimo ir nedarbo išmokų (2004–2050 m.)“, *European Economy Reports and Studies*, Nr.1

dėl nelabai palankios amžiaus vadybos darbo vietoje, kuri visų pirma pasireiškia nepakankamomis galimybėmis mokytis ir net diskriminacija vyresnių žmonių atžvilgiu.

Darbo jėgos našumas neturėtų sumažėti dėl vyresnio amžiaus darbo jėgos ir ilgesnės aktyvaus gyvenimo trukmės. Iš turimos informacijos negalima daryti išvadų, kad vyresni darbuotojai būtinai yra mažiau našūs ir nepriima naujovių. Fizinį ir protinį gabumų mažėjimas pasireiškia daug vėlesniais gyvenimo etapais, jis yra labai laipsniškas, labai priklauso nuo kiekvieno asmens atskirai ir gali būti ribojamas pasitelkus sveikatos srities prevencijos politikos kryptis. Be to, jį galima kompensuoti didesne patirtimi, darbo organizavimo pritaikymu ir veiksmingesniu informacinių ir ryšių technologijų (IRT) naudojimu. Be to, būsimos vyresnio amžiaus darbuotojų gretos galės naudotis aukštesnio lygio mokymu, dėl kurio sumažės galimai su senėjimu siejamas ne tokios sparčios naujų technologijų skaidos pavojus.

Tačiau negalima būti garantuotiems, kad dėl jaunimo skaičiaus mažėjimo jiems taps lengviau patekti į darbo rinką. Švietimas ir pritaikyta kvalifikacija išliks labai svarbūs siekiant užtikrinti stabilų užimtumą. Senstant visuomenei, ypač svarbu jaunimui suteikti kokybišką išsilavinimą, tenkinantį darbo rinkos ir žiniomis grindžiamos visuomenės poreikius, ir plėtoti mokymąsi visą gyvenimą taip, kad žmonės išsaugotų savo žmogiškąjį kapitalą.

2.2. Poveikis socialinei apsaugai ir valstybės finansams

Remiantis dabartinėmis politikos kryptimis, dėl senėjimo žymiai išaugs valstybės išlaidos, nors atskirose šalyse yra dideli skirtumai. 25 ES valstybėse narėse 2004–2050 m. planuojamas su amžiumi susijusių valstybės išlaidų padidėjimas 3–4 BVP punktais, o tai reiškia, kad valstybės išlaidos padidės 10 %⁴. Šis didėjimas taps juntamas nuo 2010 m. ir išlaidos ypač smarkiai didės 2020–2040 m. Jos bus susijusios su pensijomis, sveikata ir vyresnio amžiaus žmonėms teikiamomis paslaugomis.

Kyla pavojus, kad bendrieji valstybės finansai gali tapti nepakeliamais daugelyje šalių ir todėl pakenkti būsimai pensijų ir socialinės apsaugos sistemų pusiausvyrai apskritai. Jei bus leidžiama su senėjimu susijusioms valstybės išlaidoms didinti biudžeto deficitą, atsirastų nepakeliamos skolos spiralės efektas. Tokie rezultatai išsekintų ekonomikos augimo potencialą, kenktų bendros valiutos veikimui ir vėliau dėl to tektų kaltinti pensijas ir sveikatos paslaugas, tai sukeltų labai nepalankias pasekmes pensininkų ir mokesčių mokėtojų gerovei ateityje.

Nukėlus reformas iki vėlesnio laiko, kai prasidės su pensijomis ir sveikata susijusių valstybės išlaidų didėjimas, būtų praleista proga užtikrinti, kad visos kartos, įskaitant ir gimusiąją per demografinį sprogimą, prisidėtų prie būtino padėties taisymo proceso.

Tačiau apskritai ES valstybių narių vyriausybės nesėdėjo rankų sudėjusios, ir naujausios reformos, visų pirma, valstybės pensijų ir sveikatos sistemų, darbo rinkos ir švietimo srityse pradėjo duoti vaisių, kaip galima spręsti iš, visų pirma, nuo 2000 m. greitai augančio vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumo procento. Šiomis reformomis siekiama vyriausybių ir įmonių atsakomybę perkelti asmenims: taigi piliečiai bus skatinami būti aktyvesni pensijai sutaupyti pinigų ir išėjimo į pensiją laiko pasirinkimo atžvilgiu.

⁴ Komisijos komunikatas – Ilgalaikis ES valstybės finansų tvarumas (COM(2006) 574, 2006 10 12).

Senėjimas taip pat pasireiškė dideliu valstybės išlaidų sveikatai ir ilgalaikiai priežiūrai augimu, net jei šioje srityje daug priklausys nuo būsimo vyresnio amžiaus žmonių sveikatos pagerėjimo. Kad sveikata pagerėtų, visų pirma reikės geriau pritaikyti sveikatos paslaugas ir vykdyti lėtinių ligų prevenciją, o geresnes sąlygas tam galėtų sudaryti naujų technologijų naudojimas. Jei būsima pažanga vidutinės gyvenimo trukmės srityje daugiausia būtų pasiekta esant geros sveikatos ir be negalios, numatomas valstybės išlaidų sveikatai ir dėl senėjimo priklausomais tapusių asmenų priežiūrai didėjimas būtų sumažintas per pusę⁵.

3. KONSTRUKTYVUS ATSAKAS DEMOGRAFINIAM IŠŠŪKIUI

Reikėtų sukurti *bendrąją strategiją*, nes senėjimo keliai iššūkiai yra sudėtingi. ES ir nacionaliniu lygmenimis reikės vertinti esamas politikos kryptis, kad būtų įmanoma nustatyti galimus patikslinimus, siekiant atsižvelgti į demografinius pokyčius ES.

Toliau pateikiamos penkios pagrindinės politikos kryptys.

3.1. Demografinį atsinaujinimą skatinanti Europa

Europos Sąjungos valstybės narės gali užkirsti kelią demografiniam nuosmukiui arba reaguoti į gimstamumo mažėjimą, kuris kai kuriose jų kelia ypač didelį susirūpinimą. Tokia reakcija yra reikalinga ir realistiška. *Reikalinga*, nes iš apklausų galima spręsti, kad visose Europos Sąjungos šalyse poros norėtų turėti daugiau vaikų. *Realistiška*, nes tarptautiniuose palyginimuose pabrėžiamas kai kurių šalių jau kelis dešimtmečius nuolat vykdomų politikos krypčių, visų pirma šeimos srityje, veiksmingumas siekiant sukurti palankias sąlygas šeimoms, norinčioms susilaukti vaikų⁶.

Šių politikos krypčių yra daug ir jos įvairios, tačiau apskritai turi tris bendrus aspektus, kuriais siekiama: i) sumažinti vaikų turintiems ir jų neturintiems piliečiams teikiamų galimybių nelygybę; ii) suteikti universalią galimybę pasinaudoti tėvams teikiamos pagalbos paslaugomis, visų pirma, mažų vaikų švietimui ir priežiūrai; iii) pritaikyti darbo laiką, siekiant vyrams ir moterims suteikti geresnes galimybes mokytis visą gyvenimą bei suderinti asmeninį gyvenimą ir profesinę veiklą.

Naujausiuose gimstamumo mažėjimo tyrimuose be kita ko pabrėžiamas žymus moterų amžiaus iki pirmojo gimdymo didėjimo, kuris atspindi didėjančią porų dvejojimą susilaukti vaikų, poveikis. Remiantis šiais tyrimais, vis didesnę svarbą reikėtų teikti netikrumui, kuris lydi jaunų žmonių atėjimą į darbo rinką, mažinti ir apskritai jų gyvenimo sąlygoms gerinti. Be to, veiksminga lyčių lygybės politika poroms suteikiama galimybė lengviau apsispręsti turėti vaikų. Todėl reikia kovoti su sunkumais gauti būstą, palengvinti naudojimąsi įperkamos ir kokybiškos vaiko priežiūros paslaugomis ir apskritai gerinti kasdienio gyvenimo derinimą lankstaus darbo formomis pasitelkiant naujas technologijų teikiamas galimybes. Taip pat reikia kovoti su vaikų skurdu, nes tai reikškinys, kurio mastai toliau kelia nerimą ir atspindi santykinį vaikų turinčių šeimų padėties pablogėjimą.

⁵ Žr.: Komisijos komunikatas – Ilgalaikis ES valstybės finansų tvarumas (COM(2006) 574, 2006 10 12).

⁶ Plg., pavyzdžiui, „*The Demographic Future of Europe – Facts, Figures, Policies: Results of the Population Policy Acceptance Study (PPAS)*“, kurią paskelbė Vokietijos demografijos tyrimų federalinis institutas ir Robert Bosch fondas; 2006 m. atliktas Eurobarometras Nr. 253, kurio rezultatų analizė netrukus bus paskelbta.

Kartų solidarumui gali iškilti pavojus, jei senėjimo svorį turėtų atlaikyti jaunesni gyventojai, kurių skaičius ir ekonominė galia mažėja. Šios padėties gerinimas yra vienas naujojo kartų pakto prioritetų.

2002 m. Barselonos Europos vadovų taryboje valstybės narės aiškiai įsipareigojo padidinti vaikų priežiūros pasiūlą, kuria 2010 m. galėtų naudotis mažiausiai 90 % 3–6 metų amžiaus vaikų ir 33 % jaunesnių nei 3 metų amžiaus vaikų. Dabar jau laikas kurti šias vaikų priežiūros tarnybas.

Komisija:

- konsultuosis su socialiniais partneriais dėl priemonių (pvz., tėvystės atostogos ar lankstesnis darbo organizavimas), kurių reikia imtis tobulinant vyrų ir moterų profesinio, asmeninio ir šeimyninio gyvenimo derinimą, kad būtų tinkamiau atsižvelgta į šeimų poreikius⁷.
- nuo 2006 m. spalio mėn. rengs *Europos demografijos forumą*, kurio analizės ataskaitą rengs Komisijos tarnybos. Forumo darbe dalyvaus *vyriausybių ekspertų grupė*, kuri turi būti sukurta prie Komisijos.

3.2. Darbą vertinanti Europa: daugiau darbo vietų ir ilgesnis bei kokybiškas aktyvus gyvenimas

Užimtumo rodiklio didinimas yra viena pagrindinių Lisabonos strategijos, kuri jau patyrė sėkmę kai kuriose srityse, dalių. Taigi, atitinkamų užimtumo, švietimo ir mokymo politikos kryptių reformos turės būti plečiamos ir tęsiamos po 2010 m. Reikės didesnių pastangų sumažinti darbo rinkų susiskaldymą, tęsti moterų aktyvumo rodiklio didinimą⁸, gerinti švietimo sistemų veiksmingumą ir bešališkumą siekiant išplėsti kompetenciją bei skatinti nuo šio atskyrimo kenčiančių naujokų integraciją. Šio tikslo bus siekiama visų pirma įgyvendinant užimtumo ir lanksčios socialinės apsaugos gaires, kurias taikant turėtų būti lengviau pereiti nuo vieno gyvenimo ciklo etapo prie kito dėl padidėjusio darbo rinkų lankstumo, mokymosi visą gyvenimą priemonių ir aktyvių darbo rinkos ir socialinės apsaugos politikos kryptių. Pasitelkus socialinį dialogą ir socialinę įmonių atsakomybę, į šį procesą reikės įtraukti daug skirtingo atsakomybės lygio suinteresuotųjų šalių, darbuotojų ir įmonių.

Tačiau dėl demografinio senėjimo reikia suteikti strateginę svarbą vyresnių nei 55 metai moterų ir vyrų dalyvavimo rodiklio didinimui. Tam prireiks plačių reformų siekiant pašalinti paskatas ankstyvam pasitraukimui iš darbo rinkos ir skatinti vyresnio amžiaus žmonių užimtumą. Taip pat reikia stengtis, kad realiai būtų įmanoma ilgiau dirbti ir kad visomis viešosios politikos kryptimis būtų skatinamos vyresnio amžiaus žmonių užimtumo galimybės.

„Aktyvus senėjimas“ pats iš esmės yra bendra ir tvari kryptis, turinti mobilizuoti ne vien pensijų reformas, bet ir visas kitas priemones. Siekiant palankiai žiūrėti į galimybę dirbti ilgiau, reikia nebeturėti išankstinių diskriminacinių nusistatymų, būti pasirengusiems atnaujinti ir vertinti per gyvenimą įgytą kompetenciją, galėti pasinaudoti lanksčiomis pensijų sistemomis, būti ne tik geros fizinės ir protinės sveikatos, bet ir tikėtis dar ilgai gyventi tokios

⁷ Komisijos komunikatas – Pirmojo konsultacijų su socialiniais partneriais dėl profesinio, asmeninio ir šeimyninio gyvenimo derinimo etapas (SEC(2006) 1245, 2006 10 12).

⁸ Komisijos komunikatas – Moterų ir vyrų lygybės gairės 2006–2010 m. (COM(2006) 92, 2006 3 1).

būklės. Europos Sąjunga turi teisinių priemonių, kad būtų laikomasi nediskriminavimo politikos amžiaus atžvilgiu, o 2007 Europos lygių galimybių metai bus proga įvertinti jos taikymą valstybėse narėse. Būtent jos turi vystyti mokymą ir skatinti prevencijos politiką sveikatos visą gyvenimą srityje. Visų pirma, kiekvienas žmogus privalo galėti lengviau pasinaudoti galimybe mokytis visą gyvenimą, ypač žemiausią kvalifikaciją turintys arba nepalankiausiomis darbo sąlygomis dirbantys darbuotojai. Šios sritys nėra naujos. Nuo šiol demografinis senėjimas joms suteikia *prioritetinių investicijų į ateitį* pobūdį, kurį Europos Sąjunga remia pagal programą „Švietimas ir mokymas 2010 m.“.

Aktyvių gyventojų skaičiaus didėjimas iš dalies priklausys nuo visuomenės sveikatos gerinimo. Visų pirma reikia racionalizuoti sveikatos priežiūros sistemų pasiūlos sandarą, kuri labai dažnai neatitinka naujų poreikių. Neseniai pradėta įgyvendinti Komisijos iniciatyva siekiant nustatyti Bendrijos pagrindą, kad būtų pagerintas tarpvalstybinis pacientų mobilumas ir laisvas sveikatos priežiūros paslaugų teikimas, turėtų suteikti galimybę vykdyti masto ekonomiją, ir ji atitinka šią perspektyvą. Antra, veiksmingos prevencijos priemonės kovai su antsvoriu, rūkymu, alkoholizmu ir psichikos ligomis turėtų daryti didelį poveikį europiečių sveikatos sąlygoms, o tuo pačiu darbo našumui ir būsimoms sveikatos išlaidoms. Trečia, išaugęs naujų technologijų (pvz., nuotolinė medicina ir asmeninės sveikatos sistemos), kuriomis gali naudotis vyresnio amžiaus žmonės, jų šeimos ir sveikatos priežiūros personalas, naudojimas turėtų sudaryti geresnes sąlygas kontroliuoti sveikatos išlaidas ir piliečių gerovę. Galiausiai, senėjant visuomenei tikriausiai pasikeis ligų tipai, o dėl to netruks iškilti naujų klausimų dėl ateityje reikalingų sveikatos priežiūros rūšių.

Jeigu darbas perkopus šešiasdešimt metų nebeturi būti, kaip šiandien, didelių pajamų ir aukštos kvalifikacijos savininkų privilegija, tai reikia sumažinti vidutinės gyvenimo trukmės skirtumus, kurie šiandien yra viena iš didžiausių socialinių nelygybių pajamų ir išsilavinimo lygio atžvilgiu. Prevencinė veikla, kuria galima skatinti sveiką gyvensenos būdą ir sveikatai palankias aplinkos sąlygas ne tik darbe, nuo šiol turi peraugti į sustiprintą visuomenės sveikatos, švietimo, žiniasklaidos ir darbo organizavimo subjektų bendradarbiavimą, kad būtų galima iš anksto daryti įtakos vidutinei gyvenimo *esant geros sveikatos* trukmei, kuri labai skiriasi nuo bendros vidutinės gyvenimo trukmės ir yra skirtinga atskirose valstybėse narėse.

Vyresnių nei 65 metų amžiaus žmonių, įskaitant ir oficialiai esančius pensijoje, dalyvavimas ekonominiame ir socialiniame gyvenime turėtų būti skatinamas kaip suteikta galimybė, o ne suvaržymas. Padidėjęs dalyvavimas socialiniame gyvenime savanoriškumo pagrindu vyks pagal būdus, kurių didžiąją dalį dar reikia sukurti.

Valstybės narės raginamos imtis reikiamų priemonių, dėl kurių jos įsipareigojo 2001 m. Stokholmo Europos vadovų taryboje, kad daugiau nei 50 %] būtų padidintas vyresnių nei 55 metų darbuotojų užimtumas. Naujo Lisabonos strategijos ciklo dėl ekonomikos augimo ir užimtumo pradžios 2008 m. proga Komisija išnagrinės kiekvienoje valstybėje narėje gautus vyresnių nei 55 m. vyrų ir moterų užimtumo rodiklius ir veiklos nutraukimo amžiaus tyrimo rezultatus bei parengs ataskaitą, kurioje pateiks konkrečius valstybių narių geriausios praktikos skatinant aktyvų senėjimą pavyzdžius.

Europos Sąjunga sutiko padidinti paramą valstybėms narėms siekiant šio tikslo, sutikdama sustiprinti Europos socialinį fondą ir mokymosi visą gyvenimą programas 2007–2013 m. laikotarpiu⁹.

Su susijusiomis šalimis Komisija konsultuosis dėl reikiamų imtis iniciatyvų, kad būtų nustatytas Bendrijos pagrindas, sudarantis galimybę pagerinti tarpvalstybinę sveikatos paslaugų ir pacientų judumo pasiūlą¹⁰.

Valstybės narės raginamos visapusiškai taikyti direktyvą dėl lygių darbo ir užimtumo galimybių¹¹. 2007 m. Komisija vertins šios direktyvos įgyvendinimą diskriminavimo dėl amžiaus atžvilgiu.

3.3. Našesnė ir konkurencingesnė Europa

Trečiojo atsako į demografinį iššūkį esmė yra europiečių darbo našumo gerinimas. Apskritai kalbant, patikslintoje Lisabonos strategijoje nuo 2005 m. nuosekliai išdėstytos visos struktūrinės reformos, įskaitant mikroekonominės, galinčios optimizuoti bendrą Europos veiklą. Europos Sąjunga prie to tiesiogiai prisideda tobulindama vidaus rinką, įgyvendindama konkurencijos taisykles, teikdama prioritetą reglamentavimo kokybei, visų pirma VMĮ atžvilgiu, ir vykdydama socialinės sanglaudos politiką. Tokiu būdu Lisabonos strategijos pagalba kuriamos sąlygos, reikalingos sukurti aukštos vertės bet kokio amžiaus kompetenciją, darbo kokybę ir našumą.

Visuomenės senėjimas gali net sudaryti puikią galimybę didinti Europos ekonomikos konkurencingumą. Europos ekonominių operacijų vykdytojams reikia suteikti geriausias sąlygas pasinaudoti dėl demografinių pokyčių atsiradusiomis galimybėmis kurti naujas rinkas vyresnio amžiaus žmonėms pritaikytoms prekėms ir paslaugoms¹². Pirmasis žingsnis šia kryptimi, žinoma, būtų ekonominių operacijų vykdytojų skatinimas senėjimo reiškinį įtraukti į jų naujovių strategijas. Tai susiję ir su daugeliu kitų sričių, pavyzdžiui, informacinių ir ryšių technologijų, finansinių paslaugų, transporto infrastruktūros, energijos bei turizmo ir vietos paslaugų, ypač su ilgalaikės sveikatos priežiūros sritimi. Visose šiose srityse Europos Sąjunga gali papildyti arba išplėsti valstybių narių dedamas pastangas.

Iki 2008 m. pabaigos Komisija priims komunikatą, kuriame bus siūlomi būdai, kaip geriau atsižvelgti į senėjančios visuomenės poreikius tokiose srityse kaip teritorijos tvarkymas, aplinka ar galimybė naudotis naujosiomis technologijomis. Ji skirs ypatingą dėmesį priklausomų asmenų ir jų šeimų poreikiams pritaikytos priežiūros pasiūlos vystymo sąlygoms ir galimam struktūrinių fondų vaidmeniui šioje srityje.

⁹2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1081/2006 dėl Europos socialinio fondo ir sprendimo, nustatančio integruotą veiksmų programą visą gyvenimą trunkančio mokymosi srityje, pasiūlymas (COM(2004) 474, 2006 7 14).

¹⁰r.: Komisijos komunikatas – Konsultacijos dėl Bendrijos veiksmų sveikatos paslaugų srityje (SEC(2006) 1195, 2006 9 26).

¹¹2000 m. lapkričio 27 d. Direktyva 2000/78/EB nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus.

¹² Komisijos komunikatas – Žinių taikymas praktikoje: įvairialypė ES naujovių strategija, (COM (2006) 502, 2006 9 13).

3.4. Migrantus priimti ir integruoti pasirengusi Europa

Galima aiškiai pasakyti, kad per kitus 15–20 metų Europa ir toliau priims didelius migrantų srautus. Migrantai visų pirma patenkins Europos darbo rinkos, kuri turės iš kitų šalių pritraukti kvalifikuotą darbo jėgą, poreikius. Kitų šalių nekvalifikuotos darbo jėgos poreikis taip pat išliks labai didelis. Europos patrauklumas tuo labiau negali būti ignoruojamas dėl santykinio klestėjimo, politinio stabilumo, neseniai atvykusių imigrantų noro vėl sujungti šeimas ir dėl kaimynystėje esančių santykinai vargingų regionų gyventojų skaičiaus dinamiško augimo. Šie įvairūs veiksniai turės būti geriau derinami organizuojant teisėtą migraciją ir atitinkamai imigrantų palikuonių integraciją atsižvelgiant į jų kilmės šalių poreikius.

Valstybių narių imigracijos iš trečiųjų šalių politika nėra vienoda. Kai kuriose šalyse teisėtos imigracijos srautai yra apriboti, o neteisėta imigracija lieka daugiau ar mažiau santūri; kitose dėl pastaraisiais metais vykusių masinių pakeičimų reglamentavimo srityje atsirado galimybė legalizuotis šimtams tūkstančių imigrantų, kurie iki tol gyveno ir dirbo neteisėtai. Šie skirtumai atskleidžia ne tik darbo rinkoje esančius skirtumus, bet ir didėjančius ekonominės ir socialinės imigrantų integracijos sunkumus senosios imigracijos šalyse. Ilguoju laikotarpiu šie skirtumai neturi didelės reikšmės Europos Sąjungoje, kurioje vyksta laisvas darbuotojų judėjimas ir kurios vidaus darbo rinką siekiama suvienodinti. Pasinaudodama tarptautine reikšme, prekybos vaidmeniu ir pasaulinio bendradarbiavimo ryšiais su didžiais Viduržemio jūros, Afrikos ir Lotynų Amerikos dariniais, Europos Sąjunga taip pat gali užmegzti partnerystės ryšius, reikalingus imigracijos srautams kontroliuoti, o tai yra viena imigracijos politikos sėkmės sąlygų. Nediskriminavimo ir pagarbos skirtyboms principais grindžiama Europos Sąjunga turi bendrauti su visuomene ir taip kovoti su išankstine nuomone, nurodyti tikras kliūtis, kurias reikia įveikti, priminti skirtųjų turtingumą¹³.

Todėl šiandien Europos Sąjunga įsipareigojo kartu su valstybėmis narėmis kurti bendrosios teisėtos imigracijos politikos gaires¹⁴, kuri skirta visų pirma imigracijai su tikslu dirbti, kad būtų patenkinti kai kurių darbo rinkos sektorių poreikiai. Ši politikos kryptis turi būti papildyta išeivių iš trečiųjų šalių integracijos politikos stiprinimu¹⁵ skiriant didesnes finansavimo priemones ir partnerystės santykių su emigracijos šalimis užmezgimu.

Tuo pat metu Bendrijos piliečių vidaus judumo atžvilgiu tęsiamas perėjimas į visišką darbuotojų judėjimo laisvę 27 ES valstybėse narėse, kuris turėtų baigtis 2014 m. Šis vidaus judumas padeda atstatyti Europos darbo rinkų pusiausvyrą ir į jį turi būti atsižvelgta numatant imigracijos politiką.

2004 m. Hagos programa baigėsi „Teisėtos migracijos politinių veiksmų planu“, ir buvo įsteigtas Europos integracijos fondas. Šiomis priemonėmis galima remti kitus veiksmus visais lygmenimis siekiant sudaryti palankias galimybes integruoti legalius migrantus.

Komisija toliau tęs iniciatyvas sudaryti palankias sąlygas migrantų integracijai ir, visų pirma, su valstybėmis narėmis pradėtas diskusijas apie jų integracijai kilusias kliūtis siekiant geriau suvokti jų pobūdį, supratimą ir įgyvendinamas politikos kryptis. 2009 m. Komisija vertins

¹³Žr. 2005 m. gruodžio mėn. paskelbto Eurobarometro Nr. 64 ir 2006 m. birželio mėn. paskelbto Eurobarometro Nr. 65 rezultatus apie viešąją nuomonę ir migraciją.

¹⁴Komisijos komunikatas – **Teisėtos migracijos politikos planas** (COM(2005) 669, 2005 12 21).

¹⁵Komisijos komunikatas – **Bendra integracijos darbotvarkė** – Trečiųjų šalių piliečių integracijos Europos Sąjungoje programa (COM(2005) 389 2005 9 1).

galimybę siūlyti naujas, su ekonomine imigracija susijusias priemones atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, ir aptars judumo ES srityje pasiektą pažangą.

3.5. Tvarūs valstybės finansai Europoje: tinkamos socialinės apsaugos ir kartų lygybės garantas

Daugelyje valstybių narių valstybės finansai nesuderinami su dabartinėmis politikos kryptimis. Reikalingos tvarios pastangos biudžetui konsoliduoti. Dalyvavimo darbo rinkoje rodiklio didinimas yra veiksminga priemonė, kuria gali pasinaudoti vyriausybės, kad padidintų pajamas ir galėtų padengti su senėjimu susijusias išlaidas nedidindamos mokesčių normų.

Naujausios pensijų reformos keliose šalyse sudarys sąlygas žymiai sumažinti pensijų sistemų finansų nesubalansuotumą. Tačiau keliose šalyse gali prireikti papildomų reformų, kuriomis visų pirma siekiama vengti ankstyvo pasitraukimo iš darbo rinkos, didinti galutinio veiklos nutraukimo amžių, vyresnio amžiaus žmonėms pasiūlyti finansines paskatas likti darbo rinkoje ir suteikti galimybę žmonėms papildyti išėjus į pensiją gaunamas pajamas papildomomis pensijoms tuo pat metu užtikrinant geresnę asmens įmokų ir išmokų pusiausvyrą.

Pasirodo, kad naujieji iššūkiai yra susiję su privačių santaupų ir kaupiamųjų sistemų vystimusi. Jie priklauso, pavyzdžiui, nuo šių sistemų aprėpties lygio, nuo įmokų lygio ir nuo didėjančio pensijų fondų vaidmens, kurie savo ruožtu iškelia skaidrumo ir priežiūros kokybės klausimus. Esant tokioms aplinkybėms, labai svarbu skatinti veiksmingas finansų rinkas ir stabilumo bei saugumo sąlygas, kad žmonės galėtų taupyti ir investuoti. Vyriausybės taip pat turėtų sudaryti palankesnes sąlygas atsirasti pakankamam kiekiui įvairių finansinių priemonių. Taip pat turi būti sudarytos palankios sąlygos kaupti santaupas ir privatų kapitalą, kad žmonės laisviau galėtų nustatyti pajamų, kurias nori turėti būdami pensijoje, lygį. Informavimo ir finansinio švietimo pastangos taip pat bus reikalingos siekiant žmonėms padėti prisitaikyti prie naujų aplinkybių.

Šį komunikatą Komisija priima tuo pat metu kaip ir ataskaitą, kurioje analizuojamas ilgalaikis valstybės finansų tvarumas, grindžiamas demografinėmis prognozėmis iki 2050 m. ir valstybių narių pateiktomis finansų strategijomis jų 2005 m. konvergencijos ir stabilumo programose.

4. IŠVADA: IŠŠŪKĮ PAVERSTI GALIMYBE

Europos šalių visuomenės senėjimas yra iš esmės teigiamos raidos neišvengiama pasekmė: vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas dažnai esant geros sveikatos, lengvesnis pasirinkimas, kada ir ar iš viso turėti vaikų, dėl kurio vis labiau išsilavinusios ir lengviau į darbo rinką patenkančios moterys turi apsispręsti. Tačiau gilūs demografiniai ir socialiniai bei ekonominiai pokyčiai verčia reformuoti dabartines institucijas dėl ekonominio veiksmingumo ir socialinio teisingumo priežasčių.

Dabartinės mūsų politikos kryptys nėra tvarios ilguoju laikotarpiu, kadangi jos nesudaro galimybių spręsti laukiamo aktyvių asmenų skaičiaus mažėjimo ir valstybės finansų atsilikimo perspektyvos problemas. Problemos priežastis nėra pailgėjusi vidutinė gyvenimo trukmė. Greičiau problema yra ta, kad dabartinės politikos kryptys nesugeba prisitaikyti prie naujos demografinės padėties ir kad žmonės bei piliečiai nesiryžta keisti išankstinių nuostatų

ir elgesio, visų pirma darbo rinkos atnaujinimo atžvilgiu. Trumpai tariant, valstybės narės labiau susiduria su pensijų, o ne senėjimo problema.

Visų pirma valstybės narės turi pateikti konkrečius demografinių problemų sprendimo būdus. Naujausia patirtis šiuo aspektu turi mus padrašinti, nes pirmosios reformos pensijų srityje jau pradeda duoti vaisių. Šis iššūkis nėra neišvengiamas, jei imsime tinkamų veiksmų per artimiausius dešimt metų galimybėms įgyvendinti.

Šios reformos taip pat yra dalis Europos sistemos, kuri socialinės apsaugos ir įtraukties srityje jau yra tinkamai ir tvirtai įgyvendinama pagal atnaujintą Lisabonos strategiją dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, Stabilumo ir augimo pakto, tvaraus vystymosi strategiją, sanglaudos politiką ir atvirąjį koordinavimo metodą.

Dabar nekalbama apie naujo Europos koordinavimo proceso kūrimą. Mes privalome įsipareigoti testuoti ir didinti šias pastangas tuo pat metu užtikrindami, kad nacionaliniu ir Bendrijos lygmeniu bus tinkamai atsižvelgta į įvairius bei sudėtingus demografinio iššūkio kaip visumos ir visose mūsų politikos kryptyse aspektus.

Šiuo komunikatu kuriamas atskaitos pagrindas Bendrijos lygmeniu šios srities politikos kryptims valstybėse narėse. Jame patikslinamos penkios sritys, atitinkančios bendrąją vėl atrasto pasitikėjimo perspektyvą:

- demografinį atsinaujinimą skatinanti Europa
- darbą vertinanti Europa: daugiau darbo vietų ir ilgesnis bei kokybiškas aktyvus gyvenimas
- našesnė ir konkurencingesnė Europa
- migrantus priimti ir integruoti pasirengusi Europa
- tvarūs valstybės finansai Europoje: tinkamos socialinės apsaugos ir kartų lygybės garantas

Bendrijos ir nacionalinės politikos kryptys turi būti pritaikytos prie šiame komunikate aprašyto demografinio iššūkio. Europos politikos kryptys, įskaitant ir Komisijos politikos kryptis, turi būti iš naujo įvertintos taip, kad demografinis iššūkis būtų integruotas į pasirinktas rytojaus politikos kryptis. Komisija rekomenduoja sektorių taryboms ir Europos Parlamento sektorių komitetams įvertinti demografinių pokyčių poveikį toms politikos sritims, už kurias jie yra atsakingi.

Ilgalaikis pasitikėjimas ateityje turi būti pradėtas kurti jau šiandien vyrų ir moterų dalyvavimo darbo rinkoje, našumo ir tobulėjimo pagrindu. Šis pasitikėjimas padės europiečiams su esamais ar būsimais migrantais užmegzti abipusę pagarba grindžiamus vaisingus ryšius.

Atsakas į demografinį iššūkį yra didžiulė užduotis mums visiems. Šių veiksmų įgyvendinimo pažanga bus aptariama kas dvejus metus vyksiančiame Europos demografijos forume, kuris pirmą kartą įvyks 2006 m. spalio mėn. Šiame komunikate paskelbtų iniciatyvų poveikis iki 2009 m. ir forumo išvados bus kas dvejus metus pateikiamos Metinio pranešimo apie pažangą (Lisabonos procesas) atskirame skyriuje, skirtame Europos Sąjungos pasirengimo ilginti vidutinę gyvenimo trukmę būklei.

5. APPENDIX: MAIN EUROPEAN DEMOGRAPHIC TRENDS AND DATA

Projections – EU25

Projections for EU's population trend 2005-2050				
<i>in thousands</i>	2005-2050	2005-2010	2010-2030	2030-2050
Total population	-8659	5563	5312	-19534
<i>Percentage change</i>	-1,9%	1,2%	1,1%	4,2%
Children (0-14)	-13811	-2304	-6080	-5427
<i>Percentage change</i>	-18,6%	-3,1%	-8,5%	-8,2%
Young people (15-24)	-14035	-2383	-6663	-4990
<i>Percentage change</i>	-24,3%	-4,1%	-12,0%	-10,2%
Young adults (25-39)	-24867	-3896	-14883	-6088
<i>Percentage change</i>	-25,0%	-3,9%	-15,6%	-7,5%
Adults (40-54)	-18666	4116	-10029	-12754
<i>Percentage change</i>	-19,0%	4,1%	-9,8%	-13,8%
Older workers (55-64)	4721	4973	8717	-8969
<i>Percentage change</i>	9,1%	9,5%	15,3%	-13,6%
Elderly people (65-79)	25688	1947	22281	1460
<i>Percentage change</i>	44,5%	3,4%	37,3%	1,8%
Frail elderly (80+)	32311	3109	11969	17233
<i>Percentage change</i>	171,6%	16,5%	54,0%	50,8%
Source : EUROSTAT, 2004				

Projections by country

	Population¹		Fertility²		Life expectancy³				Natural Increase⁴		Net Migration⁵		Old Age Dependency⁶	
	2005	2050	2004	2050	Men		Women		2004	2050	2004	2050	2004	2050
					2004	2050	2004	2050						
EU25	459,5	449,8	1,5	1,6	73,7	80,5	80,4	85,6	211	-48351	1464	39710	24,5	52,8
BE	10,4	10,9	1,6	1,7	75,5	82,3	81,6	88,3	5	-405	24	897	26,1	48,1
CZ	10,2	8,9	1,2	1,5	72,4	79,7	78,8	84,1	-18	-2010	4	647	19,7	54,8
DK	5,4	5,4	1,8	1,8	75,2	80,9	79,6	83,7	6	-302	8	323	22,5	40,0
DE	82,5	74,6	1,4	1,5	76,1	82,0	81,7	86,8	-143	-17311	211	8980	26,8	55,8
EE	1,3	1,1	1,4	1,6	65,5	74,9	76,9	83,1	-5	-248	1	19	23,8	43,1
EL	11,1	10,6	1,3	1,5	76,4	80,3	81,4	85,1	-1	-2207	43	1743	26,4	58,8
ES	43,0	42,8	1,3	1,4	76,6	81,4	83,4	87,9	67	-6007	508	6235	24,6	67,5
FR⁷	60,6	65,7	1,9	1,9	76,2	82,7	83,4	89,1	219	2919	64	2823	25,2	47,9
IE	4,1	5,5	2,0	1,8	75,5	82,4	80,7	87,0	33	814	16	645	16,4	45,3
IT	58,5	52,7	1,3	1,4	77,3	83,6	83,2	88,8	-29	-11278	330	5777	28,9	66,0
CY	0,7	1,0	1,5	1,5	76,3	81,9	80,8	85,1	3	8	6	238	17,5	43,2
LV	2,3	1,9	1,3	1,6	64,9	74,3	76,2	82,5	-12	-484	-2	30	23,6	44,1
LT	3,4	2,9	1,3	1,6	66,5	75,5	77,6	83,7	-11	-606	-6	28	22,3	44,9
LU	0,5	0,6	1,7	1,8	75,0	81,6	81,4	86,7	2	63	3	131	21,0	36,1
HU	10,1	8,9	1,3	1,6	68,5	78,1	76,8	83,4	-36	-2029	15	795	22,6	48,3
MT	0,4	0,5	1,7	1,6	76,2	81,8	80,7	85,0	1	-4	3	113	19,0	40,6
NL	16,3	17,4	1,8	1,8	76,2	80,2	80,8	83,6	52	-358	21	1480	20,5	38,6
AT	8,2	8,2	1,4	1,4	76,2	83,6	82,1	87,7	1	-912	25	985	22,8	53,2
PL	38,2	33,7	1,2	1,5	70,5	79,1	78,5	84,4	-26	-5022	-28	318	18,6	51,0
PT	10,5	10,0	1,5	1,6	74,2	80,4	81,0	86,6	7	-1326	42	808	24,9	58,1
SI	2,0	1,9	1,2	1,5	72,6	79,8	80,2	85,1	-3	-390	6	287	21,4	55,6
SK	5,4	4,7	1,2	1,6	69,7	77,7	77,8	83,4	-2	-781	-2	109	16,3	50,6
FI	5,2	5,2	1,8	1,8	75,3	81,9	81,9	86,5	7	-303	6	288	23,3	46,7
SE	9,0	10,2	1,7	1,9	78,1	83,3	82,4	86,5	6	171	28	1069	26,4	40,9
UK	60,0	64,3	1,7	1,8	76,4	82,9	80,9	86,6	89	-343	139	4939	24,3	45,3

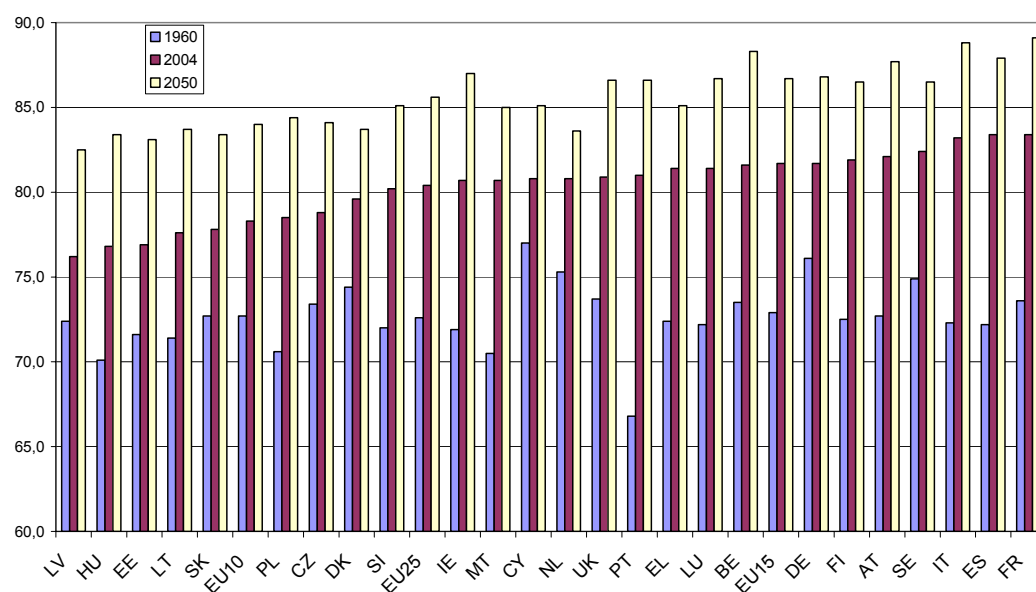
Source: EUROSTAT, 2004

Notes:

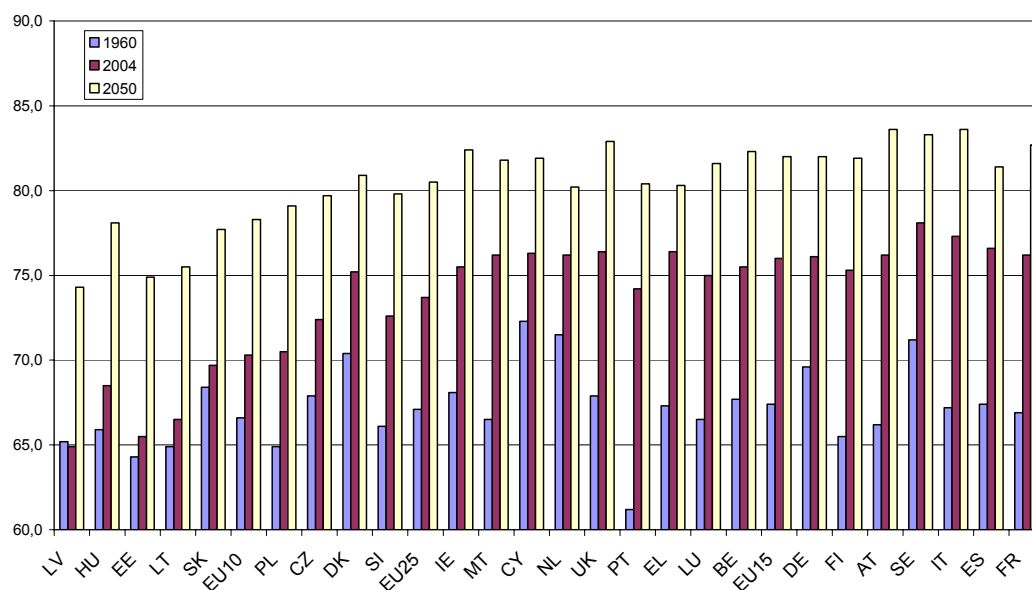
- 1 Population in million on January 1st (2050: trend scenario)
- 2 Number of children per woman (2004: estimate; 2050: trend scenario)
- 3 Life expectancy at birth in years (2050: trend scenario)
- 4 Difference between the number of live births and the number of deaths (2004: estimated annual Flow, 2050: cumulative net migration between 2004 and 2050)
- 5 Estimation of net migration in thousands (2004: estimated annual flow, 2050: cumulative net migration between 2004 and 2050)
- 6 Number of people aged 65+ as percentage of people aged 15-64 (2050: trend scenario)
- 7 France: Metropolitan France (excluding overseas territories)

Life expectancy at birth

Life Expectancy 1960-2050, Females

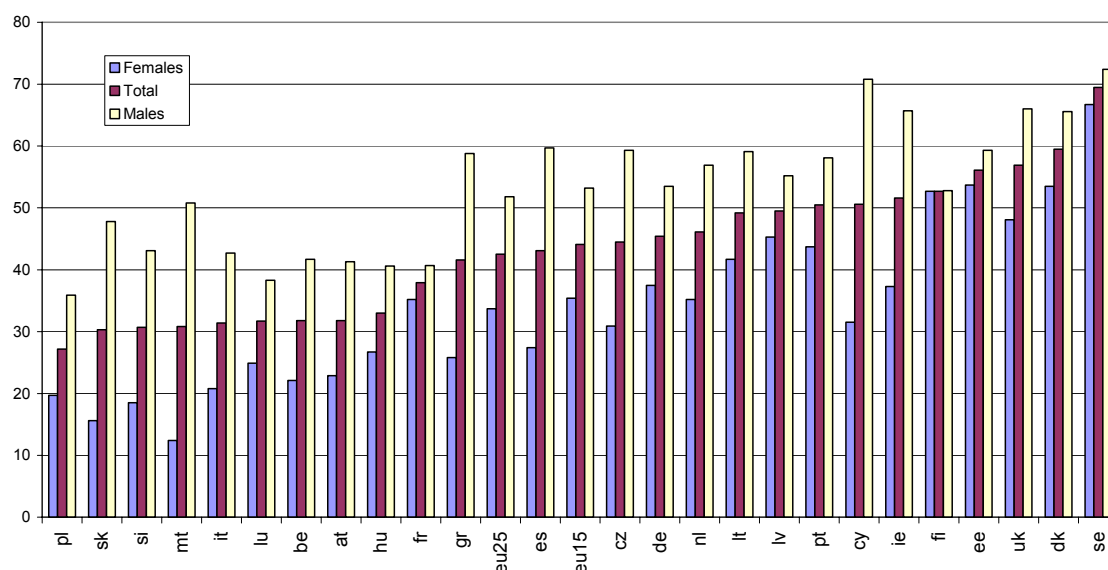
Life Expectancy 1960-2050, Males

Source: Eurostat 2004 Demographic Projections (Baseline scenario)

Employment rate of older workers

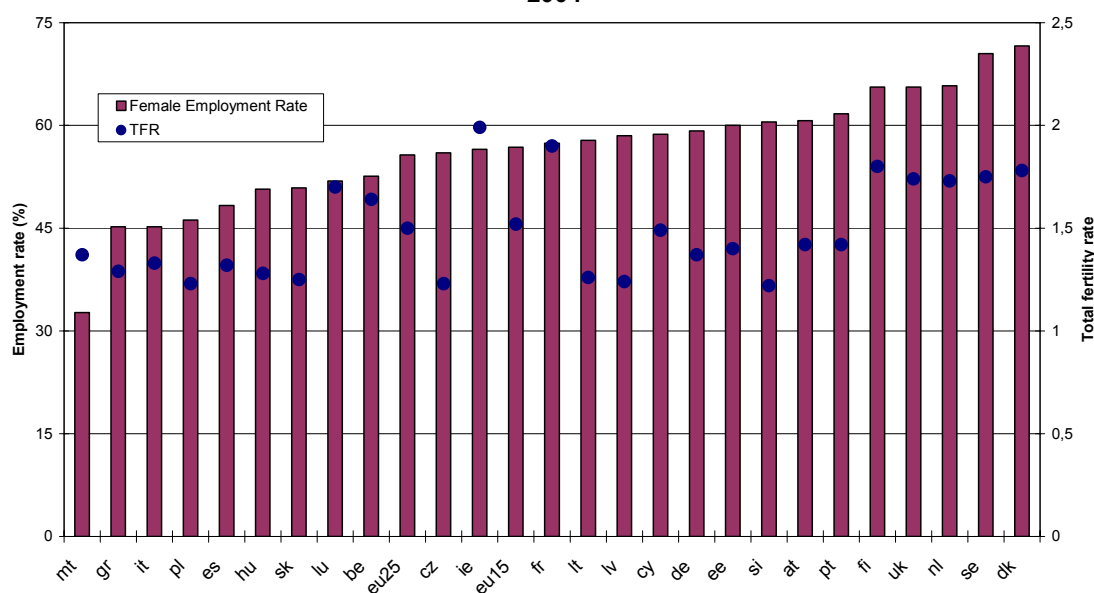
Employment Rate of Older Workers, 55-64 Years (2005)

Source: Eurostat, Labour Force Survey

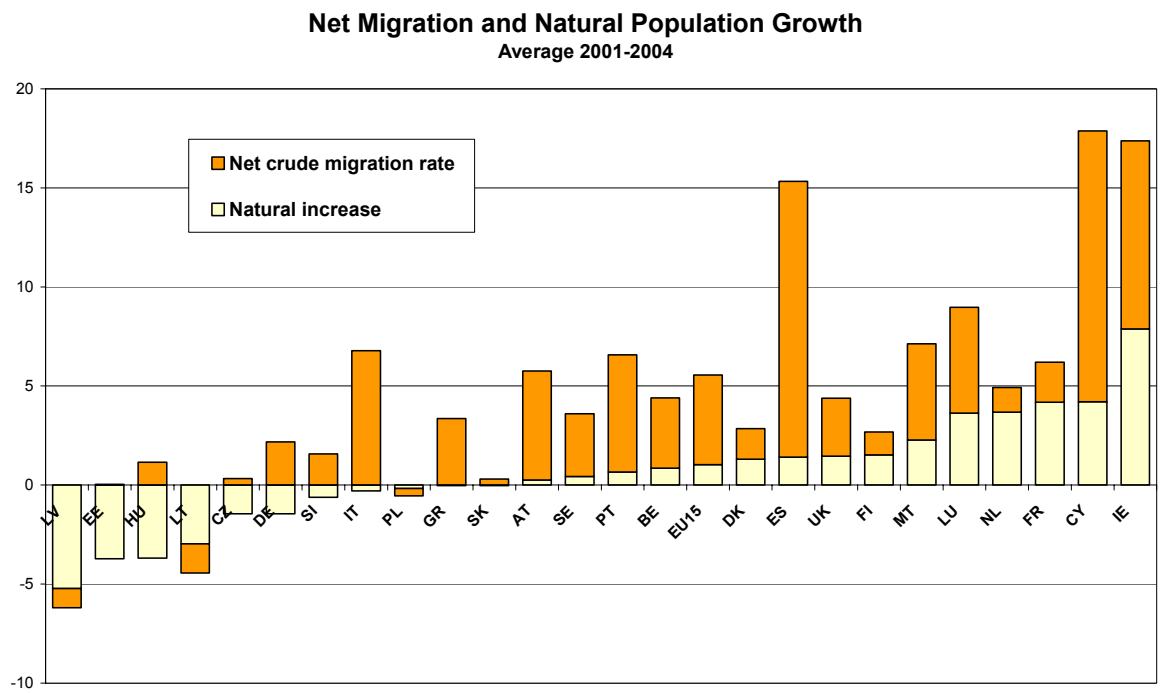
Fertility and female employment rates

Female Employment Rates (15-64) and Total Fertility Rates 2004

Source: Eurostat, Labour Force Survey and National data

Net migration rate vs. natural population growth

Source: Eurostat. Figures exclude intra-EU flows and comprise regularisations of previously undeclared migrants